

Başvuru Numarası : 2024/2380
Toplantı Tarihi/Sayısı : 04.06.2025/61
Karar Numarası : 2025/342
Başvuran : C.P.L.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Balıkesir L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın; daha önce barındırıldığı ceza infaz kurumunda darp edildiği, dilekçelerinin ilgili mercilere gönderilmediği ve telefonla görüşme hakkının kısıtlandığı iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. 12/10/2024 tarihinde gece saat 01.00-02.00 arasında bulunduğu koğuşta tartışma seslerini duyduğunu, tartışmanın kavgaya dönüşmesi üzerine ne olduğuna bakmak ve kavgaya edenleri ayırmak için kavganın olduğu alana gittiğini,

b. Kavgaya müdahale eden infaz ve koruma memurlarının mahpuslara copla vurduklarını, mahpusları kapının önüne koridora çıkararak yüzüstü yatırdıklarını, kendisi diremediği ve tepki vermediği halde bir infaz ve koruma memurunun kendisini yere düşürdüğünü, başka bir infaz ve koruma memurunun ise sırtına ve yüzüne vurduğunu, darp neticesinde yüzünün zarar gördüğünü,

c. Kendisi gibi başka mahpusların da olayla herhangi bir dahli olmamasına rağmen darp edildiğini,

ç. 16/10/2024 tarihinde Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi, Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu ve Balıkesir Cumhuriyet Başsavcılığına yazdığı dilekçelerinin gönderilmediğini, 21/10/2024 tarihinde tekrar dilekçe göndermek istediğini ancak dilekçelerinin yine gönderilmediğini,

d. 16/10/2024 tarihinde telefonla görüşme hakkının 2 hafta süreyle kısıtlandığını iddia etmiştir.

3. Muhatap Balıkesir L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

a. 12/10/2024 tarihinde ... numaralı koğuşta bulunan mahpusların bağırma sesleri üzerine koğuşa gidildiği, mahpusların birbirlerine cam bardak, sandalye ve masa fırlattıklarının görülmesi üzerine koğuş kapısının açıldığı, kavgaya karışan mahpusların gerekli güvenlik önlemleriyle koğuş dışına alındığı ve kavgada yaralanan mahpusların Kepsut Devlet Hastanesine sevk edildiği,

b. Kavgaya karışan mahpusların önce geçici koğuşlara ve akabinde İdare ve Gözlem Kurulu tarafından alınan karar üzerine 14/10/2024 tarihinde farklı koğuşlara yerleştirildikleri, başvuranın ... Blok ... numaralı

koğuştan alınarak ... Blok ... numaralı koğuşa yerleştirildiği,

c. Başvuranın 13/10/2024 tarihinde saat 17.20’de babası Ş. L. adına kayıtlı telefon numarasıyla yaptığı görüntülü görüşmede Kurumda görevli memurlar hakkında tehdit ve hakaret içerikli söylemlerde bulunduğu,

ç. Olaya ilişkin olarak başvuranın yazdığı dilekçelerin ilgili mercilere gönderildiği,

d. Başvuran hakkında kavga olayıyla ilgili disiplin soruşturması başlatıldığı, 29/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun’un 49’uncu maddesi gereğince Kurum düzeninin ve kişilerin güvenliklerinin tehlikeyle karşı karşıya kalmaması, asayiş ve düzenin sağlanması için disiplin soruşturması süresince başvuranın telefonla görüşme yaptığı yakınlarının sistem üzerinden geçici olarak pasife alındığı,

e. Yaşanan olaya istinaden, başvuranın asayiş ve güvenlik gerekçesiyle 27/10/2024 tarihinde Bolu T Tipi Kapalı Ceza infaz Kurumuna nakledildiği belirtilmiştir.

4. Muhatap Kurumun yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle mezkûr iddialar yinelenerek kamera kayıtlarının incelenmesi talep edilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın “*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*” başlıklı 17’nci maddesinin ilgili bölümü şöyledir: “*Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz. (...)*”

6. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu’nun “*Kurumun görevleri*” başlıklı 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (1) bendinde; “*İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak.*”, (i) bendinde; “*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*” Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

7. 6701 sayılı Kanun’un “*Başvurular*” başlıklı 17’nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamında Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükmü yer almaktadır.

8. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in “*Ön inceleme yapılması*” başlıklı 48’inci maddesinin birinci fıkrasına göre; “*Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur. ve sonucunda; a) Kurumun görev alanına girip girmediği (...) yönlerinden incelenir.*”

9. Mezkûr Yönetmelik’in “*Karar türleri*” başlıklı 65’inci maddesi şöyledir: “*(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir.*”

10. Mezkûr Yönetmelik’in “*Gerekçeli kabul edilmezlik kararı*” başlıklı 67’nci maddesi şöyledir: “*(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara*

ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir. (2) Ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48'inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

11. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

12. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

13. Başvurunun esas incelemesi yapılmadan önce Kurumun, OPCAT hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması görevi açıklanmalı ve başvuru konusunun bu kapsamda kalıp kalmadığı değerlendirilmelidir.

14. 6701 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde ulusal önleme mekanizması görevinin kapsamı; özgürlüklerinden mahrum bırakılan kişilerin alıkonuldukları ceza ve tutukevleri, kamplar, bakım merkezleri gibi yerlerde işkence ve kötü muamele vakalarının yaşanmaması amacıyla bu yerlere yönelik izleme, inceleme, denetleme, değerlendirme ve raporlama faaliyeti şeklinde açıklanmıştır.

15. OPCAT'ın 19'uncu maddesi uyarınca ulusal önleme mekanizmaları; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile bu kişilere yönelik tutumu düzenli olarak izlemek, sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak ilgililere tavsiyelerde bulunmakla yetkilendirilmiştir.

16. Ulusal önleme mekanizmaları işkence ve kötü muamelenin önlenmesine yönelik proaktif çalışmalar yürütmektedir. Ulusal önleme mekanizması kapsamında alıkonulma yerlerine yapılan ziyaretlerin ana amacı, özgürlüğünden mahrum bırakılanlara yönelik muamele ve alıkonulma koşullarının izlenmesini ve raporlanmasını gerektirmektedir.

17. Başvuranın iddialarından ilki, dilekçelerinin ilgili mercilere gönderilmediğine ilişkindir.

18. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Hak arama hürriyeti*" başlıklı 36'ncı maddesinin birinci fıkrasına göre; "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*" Bu hüküm, Anayasa Mahkemesi (AYM) tarafından Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 6'ncı maddesiyle koruma altına alınan adil yargılanma hakkı ile adil yargılanma hakkı kapsamında bulunan mahkemeye erişim ve gerekçeli karar haklarını içerdiği şeklinde yorumlanmaktadır (AYM, *Hüseyin Balçılar*, B. No: 2019/36647, 11/1/2024, para. 25; AYM, *İrfan Güven*, B. No: 2019/29240, 12/4/2023, para. 3).

19. Anayasa'nın "*Temel hak ve hürriyetlerin korunması*" başlıklı 40'inci maddesinin birinci fıkrasına

göre; “Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlâl edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir.”

20. Anayasa’nın “Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı” başlıklı 74’üncü maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir. (2) Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu, gecikmeksizin dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir.”

21. AYM’ye göre kişilerin kamu makamlarına seslerini duyurabilme ve bu makamlardan bilgi edebilme amaçlarına hizmet eden anayasal bir insan hakkı olan dilekçe hakkı, hak arama özgürlüğünün en önemli araçlarından biridir ve bilgi edinme hakkıyla sıkı sıkıya bağlıdır. (AYM, Hasan Ercan, B. No: 2015/54, 12/11/2019, para. 41; AYM, Ahmet Kılıçelli, B. No: 2017/31069, 30/9/2020, para. 43).

22. 6701 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu alanlar dışında genel insan hakları ihlali iddiaları kapsamında Kuruma başvuru inceleme yetkisi verilmemiştir. Dolayısıyla, başvurunun salt alıkonulma yerinden yapılmış olması ulusal önleme mekanizması görevi kapsamında incelenmesi için yeterli bulunmamaktadır.

23. Başvuranın dilekçelerinin gönderilmediğine ilişkin iddiası yukarıda yer alan mevzuat hükümleri ve içtihatlarla birlikte ele alındığında; başvuranın söz konusu iddiasının özü itibarıyla dilekçe ve bilgi edinme hakkı kapsamında kaldığı değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda, Kurumun ulusal önleme mekanizması görevi kapsamına girmediği tespit edilen başvurunun Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 48’inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ile mezkûr Yönetmelik’in 67’nci maddesi uyarınca kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

24. Başvuranın bir başka iddiası, telefonla görüşme hakkının mevzuata aykırı şekilde kısıtlandığına ilişkindir.

25. AİHS’in 8’inci maddesine göre; “(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. (2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.”

26. AİHM, telefonla haberleşmelerine saygı gösterilmesi haklarının ihlal edildiğine ilişkin önüne gelen bir başvuruyu AİHS’in 8’inci maddesi kapsamında incelemiştir (AİHM, Nusret Kaya ve Diğerleri/Türkiye, B. No: 43750/06, 43752/06, 32054/08, 37753/08 ve 60915/08, 22/4/2014). AYM de telefonla görüşme hakkının kullandırılmamasına ilişkin önüne gelen bir başvuruyu haberleşme hürriyeti kapsamında incelemiştir (AİHM, F.Ç., B. No: 2018/1219, 24/3/2021).

27. Yukarıda alıntı yapılan kararlar çerçevesinde, mahpusların ceza infaz kurumundaki görüşmeleri ve bu görüşmelere ilişkin sınırlamaların özel ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyeti kapsamında kaldığı, dolayısıyla başvuranın mezkûr iddiasının işkence ve kötü muamele yasağı ihlaline yönelik olmadığı değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda, ulusal önleme mekanizması görevi kapsamına girmediği değerlendirilen mezkûr iddianın Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 48’inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ile 67’nci maddesi uyarınca kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

28. Başvuranın diğer iddiası; 12/10/2024 tarihinde çıkan kavgaya bakmak ve ayırmak için gittiği ve kavgaya müdahale eden infaz koruma memurlarına direniş göstermediği halde koridora çıkarılarak darp edildiğine ilişkindir.

29. Birleşmiş Milletler (BM) Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 7'nci maddesi şöyledir: *"Hiç kimse işkenceye ya da zalimane, insanlık dışı ya da küçük düşürücü muamele ya da cezalandırmaya maruz bırakılamaz. (...)"*

30. AİHS'in *"İşkence yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir: *"Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muamelelere tabi tutulamaz."*

31. İşkence ve kötü muamele yasağı Anayasa'da olduğu gibi pek çok ulusal ve uluslararası insan hakları metinlerinin en temel hükümlerinden biridir. Söz konusu metinlerde; devletin alıkonulmuş kişilere kötü muamele teşkil eden tutum ve davranışlarda bulunamayacağı belirtilmektedir. Bu doğrultuda devletlerin negatif ve pozitif yükümlülükleri bulunmaktadır.

32. Devletin negatif yükümlülüğü kişilerin devlet görevlilerince kötü muameleyle maruz bırakılmaması sorumluluğunu içerirken devletin pozitif yükümlülüğü kişileri bu tür muamelelerden korumayı, bu tür muameleleri uygulayan kişilerin tespitini ve cezalandırılmasını kapsamaktadır (AYM, *Eyüp Birinci*, B. No: 2018/3691, 18/5/2021, para. 37).

33. Devletler işkence ve kötü muameleyle karşı negatif yükümlülükleri kapsamında bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı göstererek kişilere fiziksel ve ruhsal zarar vermemelidir. Bu yükümlülük mutlak nitelikte olup hem Anayasa'da hem de AİHS'de herhangi bir istisnaya sahip değildir.

34. Muhatap Kurum tarafından gönderilen cevap yazısı, ekleri ve olaya ilişkin kamera görüntüleri incelendiğinde; 12/10/2024 tarihinde gece 01.40 saatlerinde ... Blok ... koğuşunda bulunan iki grup mahpus arasında kavga yaşandığı, kavganın başvuranın da aralarında bulunduğu bir kısım mahpusun uyumakta olan diğer bir kısım mahpusa sıcak su ile saldırmasıyla başladığı, mahpusların birbirlerine cam bardak, sandalye ve masa fırlattıkları, tekme ve yumruklarla birbirlerine vurdıkları, tüm bu süre zarfında başvuranın da kavgaya aktif olarak dahil olduğu, sandalye, bardak gibi eşyaları karşı tarafta yer alan mahpuslara fırlattığı, tekme ve yumrukla bazı mahpuslara saldırdığı, kavga sırasında karşı tarafta yer alan mahpusların fırlattığı bazı eşyaların da başvuranın başına ve vücudunun çeşitli yerlerine isabet ettiği, bir süre sonra Kurum personeli tarafından kavgaya müdahale edildiği, kavgaya karışan mahpusların gerekli güvenlik önlemleriyle koğuş dışına alındığı ve başvuranın da personel eşliğinde koğuş dışına çıkarıldığı, kavgaya karışan mahpusların koridorda yere yatırıldıkları burada kelepçeleme işleminin yapıldığı ve akabinde personel eşliğinde kaldırılarak koridordan çıkarıldıkları görülmüştür. Olayın devamında kavgada yaralanan mahpusların hastaneye sevk edildikleri, başvuran hakkında düzenlenen 12/10/2024 tarihli Genel Adli Muayene Raporunda *"alında sağ ve sol kaş üzerinde yaygın kızarıklık, sağ kaş üzerinde şişlik, sol göz etrafında şişlik, sol göz kapağında 1 cm yüzeysel çizik yara, sol elmacık kemiğinde yaygın kızarıklık ve şişlik"* bulgularının yer aldığı ve hayati tehlikesinin olmadığını, ileri merkeze sevkinin uygun görüldüğünün belirtildiği ancak başvuran tarafından sevk reddedildiği anlaşılmıştır.

35. Başvuran tarafından kavganın yaşandığı alana kavgaya bakma ve kavga edenleri ayırma maksadıyla geldiği ileri sürülmüş ise de kavga esnasına ilişkin kamera kayıtlarında; başvuranın koğuş içerisinde çıkan kavgaya taraf olan gruplardan birinin içerisinde yer alarak aktif şekilde kavgaya karıştığı, Kurum personeli tarafından kavgaya müdahale edildiği, kavgaya karışan mahpusların gerekli güvenlik önlemleriyle koğuş dışına alındığı anlaşılmıştır. İncelenen kamera görüntülerinde, başvuranın olay sonrası aldığı adli muayene raporunda belirtilen bulguların personelin müdahalesi sırasında gerçekleştiğine dair bir emare bulunmadığı gibi koğuş içerisinde yaşanan kavga sırasında yaşanma ihtimalinin mevcut olduğu değerlendirilmiştir. Bu kapsamda personel

tarafından yapılan müdahalenin meşru ve orantılı olmadığını kanıtlayacak bir unsurun bulunmadığı ve söz konusu olayda kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

4/6/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye